

Surxondaryo viloyati Denov tumanidagi

2-umumiy orta ta'lim maktabining boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Jumayeva Munavar Abdulxakimovna

Annotatsiya. Ushbu maqolada muzeylarning bolalarning ta'lim tajribalarini oshirishdagi ahamiyati, ushbu mavzu bo'yicha adabiyotlarni tahlil qilish va muzeyga asoslangan ta'lim usullari, natijalari va oqibatlari to'g'risida tushunchalar berilgan.

Kalit So'zlar: Muzeylar, ta'lim, bolalar, ta'lim, tajribaviy ta'lim, madaniy meros, interaktiv eksponatlar.

Muzeylar bilim va madaniyat ustunlari bo'lib, an'anaviy sinflardan tashqarida o'rganish uchun noyob platformani taqdim etadi. Ayniqsa, bolalar uchun muzeylar qiziqishni rag'batlantiradigan, tanqidiy fikrlashni rivojlantiradigan va atrofdagi dunyoni chuqurroq tushunishni rivojlantiradigan dinamik muhitni taklif etadi. Ushbu maqola muzeylarning bolalar ta'limini shakllantirishdagi ahamiyatini, mavjud adabiyotlar, metodikalar va tushunchalarga asoslanib o'rganadi.

Ushbu tahlil ilmiy maqolalar, ilmiy maqolalar va akademik jurnallar, muzey uyushmalari va ta'lim muassasalari kabi nufuzli manbalardan olingan hisobotlarni ko'rib chiqishni o'z ichiga oladi. Tanlangan adabiyotlar muzeylarning bolalar ta'limiga ko'p qirrali ta'siri haqida har tomonlama tushuncha beradi.

Muzeylar bir necha sabablarga ko'ra bolalarni tarbiyalashda hal qiluvchi rol o'ynaydi:

Amaliy ta'lim: muzeylar bolalarni amaliy o'rganish tajribalariga jalb qiladigan interaktiv eksponatlar va tadbirlarni taklif etadi. Ushbu taktil yondashuv bolalarga fan, tarix, san'at va boshqa fanlardagi murakkab tushunchalarni an'anaviy sinf usullariga qaraganda samaraliroq tushunishga yordam beradi.

Amaliy o'rganish: o'zaro ta'sir orqali ongni jalb qilish

Muzeylar amaliy o'rganish uchun noyob muhitni ta'minlaydi, interaktiv eksponatlar va bolalarni faol jalb qiladigan tadbirlarni taklif etadi. Ta'limga bunday taktil yondashuv bolalarga fan, tarix va san'at kabi turli mavzulardagi murakkab tushunchalarni an'anaviy sinf usullariga qaraganda samaraliroq tushunishga yordam beradi. Bolalarga ob'ektlarga teginish, manipulyatsiya qilish va o'rganishga imkon berish orqali muzeylar qiziqishni rag'batlantiradigan va materialni chuqurroq tushunishga yordam beradigan unutilmas o'quv tajribalarini yaratadi.

Muzeylarda amaliy o'rganishning afzalliklari.

Kengaytirilgan tushuncha: Interaktiv eksponatlar bolalarga tushunchalarni amalda ko'rish va his qilish imkonini beradi. Masalan, ilmiy eksponatlar ko'pincha bolalar o'zlari bajarishi mumkin bo'lgan tajribalarni o'z ichiga oladi, fizika va kimyo kabi mavhum g'oyalarni yanada aniqroq va tushunarli qiladi.

Jalb qilish va motivatsiya: amaliy mashg'ulotlar bolalarning qiziqishi va tasavvurini o'ziga jalb qiladi, o'rganishni qiziqarli va hayajonli qiladi. Ushbu faol ishtirok motivatsiyani va mavzu haqida ko'proq ma'lumot olishga tayyorlikni oshirishi mumkin.

Malakani rivojlantirish: amaliy mashg'ulotlar orqali bolalar muammolarni hal qilish, tanqidiy fikrlash va ijodkorlik kabi bir qator ko'nikmalarni rivojlantiradilar. Ushbu ko'nikmalar eksponatlarni o'rganish, savollar berish va sinov va xato orqali echim topishda rivojlanadi.

Haqiqiy aloqalar: muzeylar ko'pincha eksponatlarni Real stsenariylarga ulash orqali o'rganish uchun kontekstni taqdim etadi. Misol uchun, tarix ko'rgazmasida bolalar tegishi mumkin bo'lgan artefaktlar bo'lishi mumkin, bu ularga turli davr va madaniyatdagi odamlarning hayotini tushunishga yordam beradi.

Inklyuziv ta'lim: amaliy ta'lim turli xil ta'lim uslublari va qobiliyatlariga mos keladi. An'anaviy, ma'ruzaga asoslangan o'qitish bilan kurashishi mumkin bo'lgan bolalar interaktiv muzey sharoitida rivojlanishi mumkin, bu erda ular o'rganish orqali o'rganishlari mumkin.

Muzeylarda amaliy o'rganishga misollar

- Ilmiy muzeylar: eksponatlar fizika tamoyillari bo'yicha interaktiv ko'rgazmalar, kimyoviy reaksiyalarning jonli namoyishlari va amaliy muhandislik muammolarini o'z ichiga olishi mumkin.

- Tarix muzeylari: bolalar davr liboslarida kiyinish, tarixiy asarlar bilan ishlash va reenaksiyalarda qatnashish kabi faoliyat bilan shug'ullanishlari mumkin.

- San'at muzeylari: Interaktiv san'at stantsiyalari bolalarga o'z san'at asarlarini yaratish, turli vositalar bilan tajriba o'tkazish va badiiy texnikani o'rganish imkonini beradi.

- Tabiiy Tarix muzeylari: bolalar qazilma qazilmalarida ishtirok etishlari, haqiqiy namunalarga tegishlari, ekotizimlar va yovvoyi tabiat haqidagi interaktiv ko'rgazmalarda qatnashishlari mumkin.

Muzeylar amaliy o'rganish tajribalari orqali bolalar ta'limini oshirishda hal qiluvchi ro'l o'ynaydi. Interaktiv va qiziqarli eksponatlarni taklif qilish orqali muzeylar nafaqat o'rganishni yoqimli qiladi, balki bolalarga murakkab tushunchalarni chuqurroq tushunishga yordam beradi. Ushbu yondashuv ularni umrbod o'rganishga tayyorlaydi va atrofdagi dunyoga doimiy qiziqishni uyg'otadi.

Vizual va tajribaviy o'rganish: bolalar ko'pincha vizual va tajriba vositalari orqali yaxshi o'rganadilar. Muzeylar boy vizual muhitni ta'minlaydi, bu erda bolalar haqiqiy artefaktlar, san'at asarlari va tarixiy ob'ektlarni yaqindan ko'rishlari mumkin, bu ularning tarixdagi turli madaniyatlar va davrlarni tushunishlari va qadrlashlarini oshiradi.

Qiziqishni rag'batlantirish: muzeylar qiziqishni uyg'otadi va bolalarni atrofdagi dunyo haqida savollar berishga undaydi. Turli kolleksiyalar va ko'rgazmalarni o'rganish orqali bolalar yangi qiziqishlarni kashf etishlari va umrbod o'rganishga bo'lgan muhabbatni rivojlantirishlari mumkin.

Kontekstli ta'lim: muzeylar ma'lumotni Real muhitda taqdim etish orqali bolalarning maktabda o'rganadigan narsalarini kontekst bilan ta'minlaydi. Tarixiy asarlar yoki ilmiy hodisalarni shaxsan ko'rish bolalarga mavhum tushunchalarni

aniq misollar bilan bog'lashga, o'quv fanlari haqidagi tushunchalarini chuqurlashtirishga yordam beradi.

Madaniy xabardorlik va tushunish: muzeylarga ta'sir qilish bolalarni turli madaniyatlar, urf-odatlar va istiqbollarga ta'sir qiladi, hamdardlik va xilma-xillikni tushunishga yordam beradi. Ushbu ta'sir bolalarga madaniy kompetentsiyani rivojlantirishga va inson tajribasining boyligini qadrlashga yordam beradi.

Tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalari: muzeylar ko'pincha tashrif buyuruvchilar uchun murakkab muammolar yoki muammolarni keltirib chiqaradi. Ushbu eksponatlar bilan shug'ullanish bolalarni tanqidiy fikrlashga, ma'lumotlarni tahlil qilishga va qo'llab-quvvatlovchi va rag'batlantiruvchi muhitda muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga undaydi.

Ijodkorlik va tasavvur: muzeylar tarix davomida inson ijodining yutuqlarini namoyish etish orqali ijodkorlik va tasavvurni ilhomlantiradi. Bolalar turli madaniyatlar va davrlardagi san'at asarlari, ixtirolar va yangiliklarni o'rganib, o'zlarining ijodiy fikrlashlari va ifodalarini uyg'otishlari mumkin.

Ijtimoiy va hissiy rivojlanish: oila, do'stlar yoki sinfdoshlar bilan muzeylarga tashrif buyurish ijtimoiy muloqot va hamkorlik uchun imkoniyat yaratadi. Bolalar umumiy o'quv muhitida o'z fikrlari va tajribalarini baham ko'rishda boshqalar bilan muloqot qilishni, muzokara qilishni va hamkorlik qilishni o'rganadilar.

Umuman olganda, muzeylar bolalarda qiziqish, tanqidiy fikrlash va ijodkorlikni rag'batlantiradigan immersiv, ko'p hissiy o'rganish tajribalarini taqdim etish orqali rasmiy maktabni to'ldiradigan bebaho ta'lim resurslari bo'lib xizmat qiladi.

Munozara muzeylarning rasmiy ta'limni to'ldirishdagi transformatsion salohiyatini ochib beradi. Immersiv o'quv tajribalarini taqdim etish orqali muzeylar turli xil o'quv uslublari va qobiliyatlariga javob beradi, ta'limda inklyuzivlik va tenglikni rivojlantiradi. Bundan tashqari, muzeylar madaniy ombor sifatida xizmat qiladi, merosni saqlaydi va avlodlararo muloqotni rivojlantiradi. Muzeylar va ta'lim

muassasalari o'rtasidagi hamkorlik ta'lim imkoniyatlarini yanada boyitadi, akademiya va jamoatchilik o'rtasidagi bo'shliqlarni bartaraf etadi.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, muzeylar qiziqishni rag'batlantiradigan, tanqidiy fikrlashni rivojlantiradigan va madaniy ongini targ'ib qiluvchi dinamik o'quv muhitini taklif qilish orqali bolalar ta'limini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ularning ta'lim ta'sirini maksimal darajada oshirish uchun muzeylar o'zlarining eksponatlari va dasturlarida mavjudlik, inklyuzivlik va innovatsiyalarni birinchi o'ringa qo'yishlari kerak. Siyosatchilar, o'qituvchilar va muzey mutaxassislari muzey tashriflarini rasmiy o'quv dasturlariga kiritish va umrbod ta'lim tashabbuslarini targ'ib qilish uchun hamkorlik qilishlari kerak. Muzeylarning ta'lim salohiyatidan foydalanib, biz bolalarga ma'lumotli, hamdard va global fikrlaydigan fuqaro bo'lish imkoniyatini bera olamiz.

Kelajakdagi yo'nalishlarni taklif qilishda tadqiqotlar muzey tajribalarining bolalarning kognitiv rivojlanishi, ijtimoiy ko'nikmalari va ilmiy yutuqlariga uzoq muddatli ta'sirini baholashga qaratilishi kerak. Bundan tashqari, muzeylarning kam ta'minlangan jamoalar uchun mavjudligini oshirish, ta'lim imkoniyatlarini boyitishga adolatli kirishni ta'minlashga harakat qilish kerak. Muzeylar doimiy ravishda rivojlanib, turli o'quvchilarning ehtiyojlariga moslashib, kelajak avlodlar uchun bolalar ta'limida bebaho boylik bo'lib qolishi mumkin.

Adabiyotlar.

1. Белкина Ю.А. Моделирование научной коммуни-кации в виртуальном музее самарской лингвистической школы // Самарский научный вестник. 2013. № 4. С. 22- 24.
2. Бойко А.Г. Информационно-коммуникационные технологии в музейно-педагогической деятельности: Учебное пособие. СПб.: РГПУ им. А.И. Герцена. 2007
3. Валиева З.И. Патриотическое воспитание школьников в современных условиях // Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Серия: Педагогика, психология. 2012. № 2. С. 58-60.

4. Ветохина А. Я. Нравственно-патриотическое воспитание детей дошкольного возраста. Планирование и конспекты занятий. [Текст]: Методическое пособие для педагогов. / А. Я Ветохина, З. С. Дмитренко, Е. Н. Краснощекова, С. П. Подопригора, В. К. Польшова, О. В. Савельева. — СПб. : ООО. Изд. «Детство - пресс», 2010. — 192 с.
5. Выготский Л.С. Психология развития человека. М., 2005
6. Дзуцева З.Б. Методологические подходы к исследованию нравственно-эстетического воспитания учащейся молодежи // Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Серия: Педагогика, психология. 2012. № 1. С. 132-135.
7. Зеленова Н. Г. Мы живем в России. Гражданско-патриотическое воспитание дошкольников (Старшая группа) [Текст]: Пособие для воспитателей ДОУ / Н. Г. Зеленова, Л. Е. Осипова. — М.: «Издательство Скрипторий 2003», 2008. — 104 с.